

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Schuldeisers en levensverzekering

Bespreking van HR 6 oktober 2017, ECLI:NL:HR:2017:2564 (Visser/Looyen q.q.)

Kalkman, W.M.A.

Publication date

2018

Document Version

Final published version

Published in

Verzekerings-Archief

License

Unspecified

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kalkman, W. M. A. (2018). Schuldeisers en levensverzekering: Bespreking van HR 6 oktober 2017, ECLI:NL:HR:2017:2564 (Visser/Looyen q.q.). *Verzekerings-Archief*, 95(1), 4-8. [2].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Schuldeisers en levensverzekering

2

Bespreking van HR 6 oktober 2017, ECLI:NL:HR:2017:2564² (Visser/Looyen q.q.).

De casus en de toepasselijke regelgeving

1. In deze zaak ging het om een directeur-grootaandeelhouder van een B.V. wiens pensioenaanspraken³ waren ondergebracht in een overeenkomst van levensverzekering die bij Aegon was gesloten. De levensverzekering had als ingangsdatum 1 juli 1981 en als einddatum 1 juni 2015.⁴ Voor de directeur-grootaandeelhouder bestonden in 1981 geen wettelijke voorschriften voor het verplicht onderbrengen van zijn pensioenaanspraak bij een pensioenfonds of een verzekeraar.⁵ Hij kon zijn pensioenaanspraken ook in eigen beheer opbouwen. Opbouw via een verzekeraar of via eigen beheer liet onverlet dat op de pensioenaanspraak van de directeur-grootaandeelhouder de algemene bepalingen van de Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW) van toepassing waren, waaronder het afkoopverbod op grond van art. 32 lid 4 PSW.⁶ Op grond van art. 32 lid 4 PSW gold het uitgangspunt dat pensioen of een aanspraak op pensioen niet op verzoek van de verzekeringnemer kon worden afgekocht door de verzekeraar onder uitbetaling van de afkoopwaarde aan de verzekeringnemer. Afkoop in verband met waardeoverdracht van de

opgebouwde pensioenaanspraken aan een andere pensioenuitvoerder was – onder voorwaarden – wel toegestaan. Art. 32 lid 4 PSW verhinderde de curator in het faillissement van een directeur-grootaandeelhouder dan ook om een bestaande pensioenverzekering door de verzekeraar te doen afkopen onder uitbetaling van de afkoopwaarde aan de curator.

2. Met ingang van 1 januari 2007 is de PSW vervangen door de Pensioenwet (PW). De PW is niet van toepassing op al dan niet verzekerde pensioenaanspraken van directeur-grootaandeelhouders die *vanaf* 1 januari 2007 worden opgebouwd in een *nieuwe* pensioenregeling.

3. Een reeds op 1 januari 2007 *bestaande* pensioenregeling van een directeur-grootaandeelhouder die bij een verzekeraar was ondergebracht, zoals dat het geval was in de onderhavige casus, bleef op grond van art. 8 lid 1 Invoerings- en aanpassingswet Pensioenwet (IPW) tot 1 januari 2008 vallen onder de PSW. Indien de directeur-grootaandeelhouder vóór 1 januari 2008 er expliciet voor had gekozen om zijn verzekerde pensioenregeling binnen de werkingssfeer van de PW te brengen, werden vanaf 1 januari 2008 de bepalingen van de PW van toepassing op zijn bestaande verzekerde pensioenregeling (art. 8 lid 3 IPW). Koos de directeur-grootaandeelhouder daar niet voor of maakte hij geen expliciete keuze, dan werd de PW niet van toepassing op zijn verzekerde pensioenregeling.⁷ Het lijkt erop dat de directeur-grootaandeelhouder in deze casus er niet voor heeft gekozen zijn verzekerde pensioenaanspraken onder de PW te laten vallen. Zouden deze pensioenaanspraken wel onder de PW zijn gevallen, dan zou art. 65 PW daarop van toepassing zijn geweest. Een faillissementscurator zou dan geen afkoopbevoegdheid hebben gehad.

4. De door de directeur-grootaandeelhouder gesloten levensverzekering kwalificeerde *voor de toepassing van de fiscale wetgeving* als een pensioenregeling als bedoeld in art. 11 lid 1 aanhef en onder c in verbinding met art. 18 e.v. Wet op de loonbelasting. Om aan de fiscale voorwaarden te voldoen, gold de voorwaarde dat in de pensioenregeling was bepaald dat de pensioenaanspraken – onder meer – niet konden worden afgekocht anders dan in de gevallen voorzien bij of krachtens de pensioenwetgeving.

Noten

1. Hoofd Legal & Compliance Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V./NN Advocaten en hoogleraar verzekeringsrecht Universiteit van Amsterdam.
2. NJ 2018/42 m.nt. M. Heemskerk; JOR 2018/26 m.nt. J.F.H.M. Bartels. Zie ook J.E.P.A. van Hooff, Afkoop van levensverzekeringen in faillissement, Tijdschrift Financiering, Zekerheden en insolventierechtpraktijk, 2018, p. 44-48.
3. Het gaat hierbij om een pensioentoezegging van een werkgever in de rechtsvorm van een BV aan zijn directeur-grootaandeelhouder als bedoeld in art. 2 lid 3 onder c Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW). Een dergelijke pensioentoezegging wordt aangemerkt als een tweede pijler aanspraak. Een lijfrenteverzekering daarentegen is een derde pijler aanspraak.
4. De ingangsdatum en einddatum van de verzekering worden genoemd in r.o. 4.20 van de uitspraak van de rechtbank Gelderland van 18 december 2015, JOR 2016/79. In de beschikking van de Hoge Raad wordt gesproken van een 'in 1978 door [verweerder 1] met Aegon overeengekomen levensverzekering'.
5. Art. 2 lid 1 PSW in verbinding met art. 2 lid 3 onder c PSW.
6. HR 28 juni 1985, NJ 1986/37 m.nt. W.C.L. van der Grinten (Romijn q.q./Vriens).
7. Kamerstukken I 2007/08, 31 226, nr. D, p. 8.

Op de polis was daarom een *Fiscale Pensioenclausule* opgenomen, waarin was bepaald dat de betreffende levensverzekering niet kon worden afgekocht.

5. De premies voor de levensverzekering werden betaald door de B.V. van de directeur-groootaandeelhouder.

6. De directeur-groootaandeelhouder is op 27 november 2012 failliet verklaard.

7. Op grond van art. 22a Faillissementswet (Fw) is de curator bevoegd (i) tot het doen afkopen van een levensverzekering door de verzekeraar of (ii) om de begunstiging te wijzigen en behoefte van de boedel, tenzij – in beide gevallen – de begunstigde of de verzekeringnemer daardoor onredelijk zou worden benadeeld (art. 22a lid 1 onderdelen a en b Fw). Hoofddregel is dat de curator/bewindvoerder dezelfde rechten heeft als de verzekeringnemer, dat wil zeggen dat de algemene en bijzonder polisvoorwaarden leidend zijn bij de vraag of afkoop dan wel begunstigingswijziging mogelijk is, alsmede onder welke voorwaarden die rechten kunnen worden uitgeoefend.

8. De curator heeft de toestemming van de rechter-commissaris nodig voor het uitoefenen van het recht op afkoop of begunstigingswijziging (art. 22a lid 2 Fw).⁸ Ook de rechter-commissaris is gebonden aan de algemene en bijzondere polisvoorwaarden. Toestemming van de rechter-commissaris kan dan ook geen bevoegdheid creëren die in strijd is met de polisvoorwaarden.⁹ De rechter-commissaris moet toetsen of afkoop of begunstigingswijziging de verzekeringnemer of de begunstigde onredelijk benadeelt.¹⁰ De verzekeringnemer of de begunstigde¹¹ kan binnen 5 dagen hoger beroep bij de rechtbank instellen tegen de beschikking van de rechter-commissaris (art. 67 lid 1 Fw).

9. Verder geldt dat een contractuele beperking of uitsluiting van het recht op afkoop van een overeenkomst van levensverzekering in beginsel niet kan worden tegengeworpen aan de curator (art. 7:986 lid 4 eerste volzin BW).¹² Dit is alleen anders bij een levensverzekering die recht geeft op periodieke uitkeringen of verstrekkingen, voor zover de ter zake voldane premies, mede op de grond dat de verzekering bepaalt dat zij niet kan worden afgekocht, voor de heffing van de inkomstenbelasting *in aanmerking konden worden genomen* voor de bepaling van het belastbaar inkomen uit werk en woning (art. 7:986 lid 4 tweede volzin BW).

10. Bij beschikking van 9 juli 2015 heeft de curator van de rechter-commissaris toestemming gekregen om de levensverzekering van de directeur-groootaandeelhouder geheel te doen afkopen. Bij beroepschrift van 14 juli 2015 hebben de directeur-groootaandeelhouder en zijn echtgenote beroep aantekend tegen deze beschikking (art. 67 Fw).

De uitspraken van de rechtbank

11. De rechtbank Gelderland oordeelde in haar (tussen)-beschikking van 18 december 2015¹³ op het beroep van de directeur-groootaandeelhouder en zijn echtgenote dat de directeur-groootaandeelhouder niet onder de reikwijdte van de PW viel, zonder overigens daarbij het overgangsrecht te betrekken. Verder oordeelde de rechtbank, onder verwijzing naar jurisprudentie van de Hoge Raad¹⁴, dat pensioenaanspraken in beginsel geen hoogstpersoonlijke rechten zijn die buiten de faillissementsboedel vallen, tenzij er sprake is van een pensioen ter uitvoering van een pensioentoezegging door een werkgever en/of een wettelijk verplicht gestelde deelname aan een pensioenregeling. Deze vaststelling is opmerkelijk omdat in deze zaak sprake is geweest van een pensioentoezegging waarop de PSW van toepassing was in periode 1981-2008. De rechtbank kwalificeerde de *Fiscale Pensioenclausule* op de polis als een contractueel afkoopverbod in de zin van art. 7:986 lid 4 BW. Aangezien een contractuele beperking van het recht op afkoop aan de curator slechts kon worden tegengeworpen wanneer het ging om een levensverzekering (i) die recht gaf op periodieke uitkeringen of verstrekkingen en (ii) de premies, mede op de grond dat de verzekering bepaalde dat zij niet kon worden afgekocht, voor de heffing van de inkomstenbelasting in aanmerking konden worden genomen voor de bepaling van het belastbaar inkomen uit werk en woning, rees de vraag hoe deze bepaling moest worden uitgelegd, nu de premies waren betaald door de B.V. De rechtbank oordeelde dat door deze wijze van betalen niet voldaan was aan het criterium dat de premies door de directeur-groootaandeelhouder zelf als aftrekpost voor de inkomstenbelasting in aanmerking waren genomen. Het contractuele afkoopverbod kon dan ook niet aan de curator worden tegengeworpen. De levensverzekering viel daarom in het faillissementsvermogen (art. 20 Fw). Hiermee stond de weg vrij voor de curator om de levensverzekering door de verzekeraar met toepassing van art. 22a Fw geheel of gedeeltelijk te doen afkopen, voor zover

8. Rb Almelo 25 januari 2012, ECLI:NL:RBALM:2012:BV2914.

9. Hof Arnhem 16 oktober 2012 (Van Gent q.q./Nationale-Nederlanden), ECLI:NL:GHARN:2012:BY0621, PJ 2013/72, JOR 2013/82 m.nt. A.J. Verdaas; Zie Rb Noord-Nederland 16 juni 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:3950 voor een geval waarin de rechter-commissaris afkoop in strijd met de wet toestond.

10. Rb Arnhem 6 december 2007, ECLI:NL:RBARN:2007:BC1186, PJ 2011/11; Rb Almelo 5 juli 2010, ECLI:NL:RBALM:2010:BN0559, PJ 2011/13.

11. Kamerstukken I 1997/98, 22 969 en 23 429, nr. 297, p. 2.

12. Opvallend is dat een contractuele beperking van het recht om een begunstigde aan te wijzen of een bestaande begunstiging te wijzigen, kennelijk wel kan worden tegengeworpen aan de curator/bewindvoerder.

13. JOR 2016/79 m.nt. A.J. Verdaas.

14. HR 5 september 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD3423, NJ 2008, 478, JOR 2008/290 (Smith/De Jong q.q.); zie ook HR 30 mei 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2384, NJ 1997/573. (Menschaert/Pensioenfonds), r.o. 3.3.

de verzekeringnemer of de begunstigde daardoor niet onredelijk zou worden benadeeld.

12. In haar (eind)beschikking van 14 oktober 2016¹⁵ oordeelde de rechtbank Gelderland dat de pensioenverzekering van de directeur-groootaandeelhouder slechts *gedeeltelijk* kon worden afgekocht. De rechtbank maakte daarbij onderscheid tussen twee perioden: de periode na 1 juni 2015 (einddatum van de pensioenverzekering) en vóór 17 september 2019 (de datum waarop de directeur-groootaandeelhouder de AOW-gerechtigde leeftijd zou bereiken), en de periode ná 17 september 2019. Ten aanzien van de periode vóór de AOW-gerechtigde leeftijd nam de rechtbank aan dat er geen sprake was van onredelijke benadeling omdat de verzekering in die periode geen verzorgingskarakter had. Voor de tweede periode gold dat de directeur-groootaandeelhouder in ieder geval aanspraak op AOW kon maken. Om te waarborgen dat de gefailleerde over het hoogstnoodzakelijke voor zijn levensonderhoud kon beschikken oordeelde de rechtbank dat de directeur-groootaandeelhouder naast AOW aanspraak moest kunnen maken op een deel van het opgebouwde pensioen in de pensioenverzekering. Het gedeelte dat niet kon worden aangemerkt als nodig voor de verzorging, kon de curator door de verzekeraar laten afkopen.

13. De directeur-groootaandeelhouder ging in cassatie en betoogde – samengevat – (i) dat zijn pensioenaanspraken het karakter van een *hoogstpersoonlijk recht* hadden en (ii) dat het in art. 7:986 lid 4 BW bedoelde contractueel afkoopverbod tegen de curator kon worden ingeroepen, ook als de premies niet door de verzekeringnemer maar door de B.V. waren betaald.

15. Rb Gelderland 14 oktober 2016, JOR 2017/105.

16. De Hoge Raad verwijst hierbij naar HR 22 november 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE8474, NJ 2003/32 m.nt. P. van Schilfgaarde (Oberdorf/Linsen q.q.), JOR 2003/27 m.nt. B. Wessels.

17. HR 5 september 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD3423, NJ 2008/478 (Smith/De Jong q.q.).

18. Zie HR 30 mei 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2384, NJ 1997/573 (Menschaert/Pensioenfonds) voor een geval waarin de Hoge Raad oordeelde dat het pensioenrecht van een deelnemer in een beroepspensioenregeling in de zin van de Wet betreffende verplichte deelneming in een beroepspensioenregeling, als een 'hoogst persoonlijk recht' van de gefailleerde geen deel uitmaakte van tot het faillissement behorend vermogen. Deze kwalificatie verhinderde afkoop, terwijl in de betreffende wet geen afkoopverbod van de daaronder vallende pensioenaanspraken was opgenomen.

19. ECLI:NL:PHR:2017:523 randnummer 2.42.

20. Kamerstukken II 1999-2000, 19 529, nr. 5, p. 56.

Het oordeel van de Hoge Raad met betrekking tot de vraag of de pensioenaanspraak van de directeur-groootaandeelhouder kwalificeert als een hoogstpersoonlijk recht

14. In zijn beschikking herhaalde de Hoge Raad het uitgangspunt dat een faillissement in beginsel het gehele vermogen van de gefailleerde omvat (art. 20 Fw; vgl. art. 3:276 BW). Naast wettelijke uitzonderingen (zoals in art. 21 en 22a Fw) is het denkbaar dat een aanspraak die zozeer met de persoon van de rechthebbende is verknocht dat niet kan worden aanvaard dat anderen die aanspraak uitoefenen of daarvan profijt trekken, buiten de faillissementsboedel valt.¹⁶

15. Verwijzend naar zijn beschikking van HR 5 september 2008¹⁷ oordeelde de Hoge Raad dat het geen beginsel van Nederlands faillissementsrecht is dat aanspraken op een pensioenvoorziening *steeds* buiten het tot het faillissement behorende vermogen vallen.¹⁸ Mede in het licht van art. 22a lid 1, aanhef en onder a, Fw, dat het mogelijk maakt de afkoop door de curator van een levensverzekering geheel of gedeeltelijk te verhinderen, is er naar het oordeel van de Hoge Raad geen aanleiding om aan een pensioenverzekering van een directeur-groootaandeelhouder een 'hoogstpersoonlijk' karakter toe te kennen.

Het oordeel van de Hoge Raad over de vraag of een contractueel afkoopverbod kan worden tegengeworpen aan de curator?

16. Uit art. 7:986 lid 4, tweede zin, BW volgt dat een contractueel afkoopverbod op de polis kan worden tegengeworpen aan de curator 'voor zover de ter zake voldane premies, mede op de grond dat de verzekering bepaalt dat zij niet kan worden afgekocht, voor de heffing van inkomstenbelasting in aanmerking konden worden genomen voor de bepaling van het belastbaar inkomen uit werk en woning'. De rechtbank oordeelde in haar tussenbeschikking dat het afkoopverbod in beginsel niet aan de curator kon worden tegengeworpen, omdat de voor de levensverzekering voldane premies door een derde waren betaald en dus niet door de verzekeringnemer zelf als aftrekpost voor de inkomstenbelasting waren opgevoerd. Ook de Advocaat-Generaal zat op deze lijn.¹⁹

17. Met een verwijzing naar de toelichting op art. 7:986 lid 4 BW²⁰ oordeelde de Hoge Raad dat met deze bepaling 'is beoogd een koppeling te leggen met fiscaal gefaciliteerde pensioenvoorzieningen. Het gaat dan om gevallen waarin de wetgever mede heeft beoogd dat de aanspraak buiten het bereik van schuldeisers zou vallen. Voor die fiscale facilitering is vereist dat de desbetreffende levensverzekering niet afkoopbaar is. In het onderhavige geval volgt dit

uit art. 18 lid 1, aanhef en onder b, Wet op de loonbelasting 1964. Uit art. 7:986 lid 4 BW volgt voorts dat het afkoopverbod slechts tot op zekere hoogte aan de curator kan worden tegengeworpen. Daartoe wordt verwezen naar de mate waarin de ter zake voldane premies in aanmerking konden worden genomen voor de heffing van inkomstenbelasting voor de bepaling van het belastbaar inkomen uit werk en woning. Voor de omvang van een oudedagsvoorziening als de onderhavige gelden eveneens wettelijke grenzen (art. 18a e.v. Wet op de loonbelasting 1964). Het stelsel van fiscale regels is erop gericht dat binnen bepaalde grenzen en onder bepaalde voorwaarden een adequate oudedagsvoorziening kan worden opgebouwd. Daarom behoort het voor de bescherming die de tweede volzin van art. 7:986 lid 4 BW aan de verzekeringnemer biedt, geen verschil te maken of de premies betaald zijn door de verzekeringnemer zelf of door een derde. Het antwoord op de vraag of het afkoopverbod aan de curator kan worden tegengeworpen, is derhalve niet afhankelijk van het antwoord op de vraag of de premies bij de gefailleerde zelf daadwerkelijk voor de heffing van inkomstenbelasting in aanmerking zijn genomen. Het gaat erom dat een oudedagsvoorziening wordt opgebouwd die voldoet aan de maatstaven voor fiscale facilitering die in de fiscale regelgeving zijn vastgelegd.'

18. Het oordeel van de Hoge Raad, dat aanmerkelijk verder gaat dan de op zich duidelijke wettekst, impliceert dat wanneer een levensverzekering (i) voldoet aan de fiscale regels voor de opbouw van een oudedags- en/of nabestaandenvoorziening, (ii) in de fiscale wetgeving een afkoopverbod is voorgeschreven, (iii) met het oog op het voldoen aan die fiscale regels een contractueel afkoopverbod is opgenomen in de polis, (iv) de premie betaald wordt door de verzekeringnemer of een derde, de curator niet tot afkoop van die levensverzekering kan overgaan. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid had op 5 december 2006 bij de behandeling van de Pensioenwet en de Invoerings- en aanpassingswet Pensioenwet in de Eerste Kamer ook al een dergelijke uitleg aan art. 7:986 lid 4 BW gegeven bij de beantwoording van Kamervragen met betrekking tot de positie van de directeur-groootaandeelhouder.²¹ Wordt aan de hiervoor genoemde voorwaarden voldaan, dan verhindert art. 7:986 lid 4 BW afkoop door de faillissementscurator. De volledige aanspraak op een oudedags- en/of nabestaandenvoorziening is dan beschermd tegen schuldeisers. Aan toetsing aan het criterium onredelijke benadeling wordt dan niet meer toegekomen.²²

Welke consequenties heeft het oordeel van de Hoge Raad voor de uitwinbaarheid van levensverzekeringen door schuldeisers?

19. Met dit oordeel van de Hoge Raad is een gelijkgeschakeling gerealiseerd van alle typen oudedags- en nabestaandenvoorzieningen, ten aanzien waarvan door de wetgever

in de (fiscale) wetgeving is vastgelegd dat deze *aanspraken* niet afkoopbaar (dienen te) zijn. Dit geldt voor (i) pensioenaanspraken waarvoor in de pensioenwetgeving²³ afkoop onder betaling van de afkoopwaarde aan de rechtshabende is verboden, (ii) pensioenaanspraken waarvoor in de fiscale wetgeving een afkoopverbod is voorgeschreven en (iii) aanspraken op het tegoed van een lijfrentespaarrekening of op de waarde van een lijfrentebeleggingsrecht als bedoeld in artikel 1.7, eerste lid, onderdeel b, van de Wet inkomstenbelasting 2001 'voor zover de ter zake ingelegde bedragen voor de heffing van de inkomstenbelasting in aanmerking konden worden genomen voor de bepaling van het belastbare inkomen uit werk en woning' (art. 21 onderdeel 7 FW).

20. Opvallend is de oorspronkelijke gedachte om de beperking van de uitwinning van de lijfrentespaarrekening en het lijfrentebeleggingsrecht te regelen via een aanpassing van art. 7:986 lid 4 BW. Daartoe dienden de Tweede Kamerleden Depla en Blok bij de behandeling van de Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht in 2009 een amendement in ter aanpassing van art. 7:978 lid 1 BW en 7:986 lid 4 BW.²⁴ In de toelichting bij het amendement schreven zij: 'Via dit amendement wordt geregeld dat lijfrentespaarrekening of lijfrentebeleggingsrekening niet in een faillissement vallen. Daarmee wordt het onderscheid tussen banksparen voor pensioenen en aflossing eigen woningschuld en pensioenverzekeren of kapitaalverzekeren eigen huis, ook bij faillissement opgeheven.' Uiteindelijk is de aanpassing van art. 7:986 lid 4 BW niet doorgegaan en heeft de wetgever de beperking van de uitwinning van een lijfrentespaarrekening en een lijfrentebeleggingsrecht geregeld in art. 21 onderdeel 7 Fw.²⁵ Deze bepaling is op 1 oktober 2012 in werking getreden. In de parlementaire geschiedenis wordt over deze aanpassing opgemerkt: 'Door de wijziging in de Faillissementswet worden lijfrentebankspaarrekeningen en lijfrentebeleggingsrechten buiten faillissement gehouden en met de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) wordt geregeld dat deze spaarrekeningen en beleggingsrechten ook in andere situaties niet vatbaar zijn voor beslag. Daarmee wordt het onderscheid tussen banksparen voor pensioenen en pensioenverzekeren op deze punten opgeheven.'²⁶ Ook deze *aanspraken* zijn

21. Kamerstukken I 2006/07, 30 413 en 30 655, nr. E, p. 3: 'Kan de minister bevestigen dat pensioenverzekeringen, waarbij de pensioenpremies via de loonbelasting niet tot het loon worden gerekend, toch vallen onder artikel 986, zo vraagt de CDA-fractie. Ik kan dit bevestigen.'

22. Zie in dit verband Hof Arnhem 16 oktober 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BY0621, PJ 2013/72, JOR 2013/82 m.nt A.J. Verdaas.

23. Zie art. 65 Pensioenwet; art. 77 Wet verplichte beroepspensioenregeling.

24. Kamerstukken II 2009/10, 31 058, nr. 10 (Amendement van de leden Depla en Blok).

25. Kamerstukken II 2009/10, 32 426, nr. 3, p. 27.

26. Kamerstukken II 2011/12, 32 426, nr. 23, p. 4.

volledig beschermd tegen schuldeisers. Aan toetsing aan het criterium onredelijke benadeling wordt ook hier niet toegekomen.²⁷

27. Zie in dit verband Rb Noord-Nederland 16 juni 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:3950; Rb Den Haag 18 november 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:16027.
28. Contractueel afkoopverbod gehonoreerd zie: Hof Arnhem 16 oktober 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BY0621, PJ 2013/72, JOR 2013/82 m.nt A.J. Verdaas. Contractueel afkoopverbod niet gehonoreerd zie: Rb Almelo 5 juli 2010, ECLI:NL:RBALM:2010:BN0559, PJ 2011/13 m.nt. W.M.A. Kalkman; Rb Den Bosch 1 februari 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ0566, PJ 2013/109.
29. Art. 22a lid 1 aanhef en onder a Fw.
30. Art. 295 lid 6 Fw jo. art. 22a lid 1 aanhef en onder a Fw.
31. Art. 479m lid 1 Rv.
32. Art. 4:215 lid 5 jo. art. 22a lid 1 aanhef en onder a Fw.
33. Hof Den Bosch 27 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BV0766, PJ 2012/70 m.nt. W.M.A. Kalkman en P. Zijdenbos; Hof Den Bosch 11 september 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX8642.
34. HR 22 november 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE8474, NJ 2003/32 m.nt. P. van Schilf-gaarde (Oberdorf/Linssen q.q.), JOR 2003/27 m.nt. B. Wessels; Hof Amsterdam 17 maart 2006, ECLI:NL:GHAMS:2006:AX6768, PJ 2006/36 m.nt. Kalkman PJ 2006/52; Rb Oost-Brabant 1 februari 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ0566, PJ 2013/109; Rb Oost-Brabant 21 september 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:5154, r.o. 4.3.8.; Rb Haarlem 29 april 2011, ECLI:NL:RBHAA:2011:BQ4139, PJ 2011/114.
35. HR 22 november 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE8474, NJ 2003/32 m.nt. P. van Schilf-gaarde (Oberdorf/Linssen q.q.); zie ook Hof Arnhem-Leeuwarden 5 september 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:7762, r.o. 3.9.

21. De praktische betekenis van de hier besproken beschikking van de Hoge Raad is dat de beperking van de afkoopbaarheid van aanspraken uit levensverzekeringen met een contractueel afkoopverbod niet alleen geldt voor (i) de curator in het faillissement van de verzekeringnemer, maar ook voor (ii) de bewindvoerder van een verzekeringnemer op wie de schuldsaneringsregeling van toepassing is, (iii) de beslaglegger die executoriaal derdenbeslag heeft gelegd onder een verzekeraar en (iv) de vereffenaar in de vereffening van de nalatenschap van de verzekeringnemer. De onzekerheid die hierover in de jurisprudentie bestond, is hiermee weggenomen.²⁸ Alleen wanneer art. 7:986 lid 4 BW toepassing mist, kan de curator²⁹, de bewindvoerder³⁰, de beslaglegger³¹ of de vereffenaar³² de levensverzekering door de verzekeraar doen afkopen (of de begunstiging wijzigen³³), voor zover de verzekeringnemer of begunstigde daardoor niet onredelijk benadeeld wordt. Afkoop is alleen mogelijk voor dat gedeelte van de verzekerde aanspraken dat het totaal aan uitkering uit de aanwezige publiek- en privaatrechtelijke oudedags- en/of nabestaandenvoorzieningen voor de begunstigde de naar maatschappelijke opvattingen normale kosten van levensonderhoud te boven gaat.³⁴

22. Het voorgaande laat overigens onverlet dat een ingegaan pensioen in het faillissement van de pensioengerechtigde valt, tenzij de rechter-commissaris anders heeft bepaald (art. 21 onderdeel 2 Fw). Ook een ingegane lijfrente of een opeisbare uitkering uit levensverzekering zal in het faillissement van de begunstigde vallen.³⁵ |